

Steen Hildebrandt (red.)

Bæredygtig global udvikling

FN's 17 verdensmål i et dansk perspektiv

JURIST- OG ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

2016

Steen Hildebrandt (red.)

Bæredygtig global udvikling – FN's 17 verdensmål i et dansk perspektiv

1. udgave, 1. oplag

© 2016 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Grafisk design og tilrettelæggelse: Marianne Tingkov

Trykt i Danmark 2016

Bogen er trykt på PEFC og FSC certificeret papir

ISBN 978-87-574-3644-0

e-bog ISBN 978-87-574-9967-4

Udgivet med støtte fra Carlsberg Group, Chora Connection, Creativ Company, CSR.dk – forum for bæredygtig forretning, Danfoss, DSR Dansk Sygeplejeråd, UNDP – nordiske kontor i Danmark, Folkehøjskolernes Forening, FTF, Frøs Sparekasse, Gaia Trust, Globale Seniorer, Gram og Nybøl Godser, Grundfos, HK Hovedstaden, Merkur Andelskasse, Middelfart Sparekasse, Novo Nordisk, Pressalit Holding, Primo Holding A/S, Rema 1000, Udenrigsministeriet og Velux Fonden

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137, 1123 København K

Telefon: 39 13 55 00

e-mail: forlag@djoef.dk

www.djoef-forlag.dk

Tak

Ved udgivelsen af denne bog vil jeg gerne rette en tak til de mange forfattere, der har ydet en stor, prisværdig og kompetent indsats i forbindelse med bogens tilblivelse. Tak for jeres bidrag og tak for råd og inspiration gennem det sidste års samarbejde. Formanden for FN's Generalforsamling, Mogens Lykketoft, har skrevet bogens forord. For det takker jeg. Forlagsdirektør Anette Wad, forlagsredaktør Wilfried Roloff og redaktionschef Jeppe Strandsbjerg takker jeg for et fortrinligt og stimulerende samarbejde. Jeg takker forlagskonsulent professor Svend Erik Hougaard Jensen for inspiration. En række mennesker i mit netværk har rådgivet mig undervejs, og jeg takker dem hver især for råd og dåd med hensyn til bogens indhold, temaer, afgrænsninger mm. Jeg takker mine sproglige rådgivere Cecilie Brito Cederstrøm, Kirsten Skjoldborg og Janne Wolthers.

For økonomisk støtte til bogens udgivelse takker jeg: Carlsberg Group, Chora Connection, Creativ Company, CSR.dk - Forum for bæredygtig forretning, Danfoss, DSR Dansk Sygeplejeråd, FN's Udviklingsprogram (UNDP) nordiske kontor i Danmark, Folkehøjskolernes Forening, FTF, Frøs Sparekasse, Gaia Trust, Globale Seniorer, Gram og Nybøl Godser, Grundfos, HK Hovedstaden, Merkur Andelskasse, Middelfart Sparekasse, Novo Nordisk, Pressalit Holding, Primo Holding A/S, Rema 1000, Udenrigsministeriet og Velux Fonden.

Det er vort håb, at bogen vil blive brugt som studie- og debatbog, som reference og til inspiration mange steder i samfundet, for borgere, studerende, ledelser, politikere, embedsmænd og andre, der er optaget af samfundets og verdens udvikling. Vi ser bogens formål som diskuterende folkeoplysning, og vi håber, den vil blive modtaget i den ånd.

Frederiksberg, den 1. september 2016

Steen Hildebrandt, ph.d.

Professor emeritus og adjungeret professor

Indhold

Forord	9
Af Mogens Lykketoft	
I. Bæredygtig udvikling og menneskerettigheder	13
i. Bæredygtig global udvikling	14
- Solidaritet på tværs af kontinenter og generationer	
Af Steen Hildebrandt	
ii. Lige muligheder, lige rettigheder	32
- Verdensmålene og menneskerettigheder - hinandens drivkraft	
Af Jonas Christoffersen og Eva Grambye	
II. DE 17 VERDENSMÅL: Globale og nationale analyser og anbefalinger	49
1. Fattigdom er en stopklods for bæredygtig udvikling	51
Af Jann Sjursen og Knud Vilby	
2. Fødevarer til mennesker med respekt for planeten	71
Af Jørgen Eivind Olesen og John Erik Hermansen	
3. Ingen bæredygtig udvikling uden sundhed	95
Af Flemming Konradsen og Wolf Meyrowitsch	
4. Uddannelse og velfærd	119
Af Agi Csonka og Charlotte Ringsmose	

5. Køn vikler sig ind i alt - om køn og global bæredygtighed	143
Af Inge Biehl Henningsen og Dorte Marie Søndergaard	
6. Vand - en forudsætning for liv	167
Af Peter Engelund Holm og Mads Nipper	
7. Vedvarende, billig og tilgængelig energi til alle	185
Af Anders Eldrup og Brian Vad Mathiesen	
8. Bæredygtig produktion og job til alle - er det muligt?	213
Af Jesper Jespersen	
9. Innovative løsninger på globale udfordringer	231
Af Jørgen Rosted	
10. Ulighed - en trussel mod verdenssamfundet	253
Af Lars Engberg-Pedersen og Ole Therkildsen	
11. Byer for fremtiden	275
Af Henrik Vejre, Gertrud Jørgensen og Marina Bergen Jensen	
12. Sikre opfyldelse af menneskers behov med markant mindre belastning af miljø og ressourcer	293
Af Michael Zwicky Hauschild og Claus Stig Pedersen	
13. Nu skal de pæne ord omsættes til hurtig handling	317
Af Connie Hedegaard	
14. Vores afhængighed af havet er enorm - og har mange dimensioner	333
Af Katherine Richardson	

15. Bevarelse af Jordens biologiske mangfoldighed Af Jens-Christian Svenning og Jacob Fjalland	353
16. Fred, retfærdighed og stærke institutioner: kontroversielt, vanskeligt og helt afgørende Af Louise Riis Andersen og Camilla Brückner	373
17. Partnerskaber for handling Af Flemming Besenbacher, Jørgen Ørstrøm Møller og Kirstine Rasmussen	395
III. Verdensmålene: Måling og perspektiver	415
iii. Tal slår hårdere end prosa - måling af bæredygtighed Af Jørgen Elmeskov	416
iv. Perspektiver og håb Af Steen Hildebrandt	431
Appendikser	449
Appendiks 1. De 17 verdensmål og deres delmål	450
Appendiks 2. Supplerende læsning	484
Forfatterne	486

Forord

Med vedtagelsen af FN's program for bæredygtig udvikling og den særlige klimaaf tale i Paris er der udstukket nye ambitiøse mål for verden. I år 2000 forpligtede verdens lande sig til at reducere antallet af ekstremt fattige mennesker til det halve inden 2015. Det lykkedes – ikke mindst takket være den vældige økonomiske vækst i Kina.

Men målet om at sikre en bæredygtig global udvikling frem mod 2030 handler ikke kun om fattige mennesker i fattige lande, men om alle mennesker i alle lande. Derfor kræves et forstærket internationalt samarbejde, hvor vi alle rykker fremad sammen.

Bæredygtighedsmålene – inklusive klima – er ikke bare en fin opskrift på den 'gode' fremtid.

Det er også en melding om, hvor rablende galt det kan gå, hvis vi ikke ændrer kursen for den globale udvikling NU.

Det er et budskab om, at vi ikke kan nå målet om at udrydde den ekstreme fattigdom ved at vandre frem ad de samme stier, som vi har trasket ad de foregående 15 – eller for den sags skyld de foregående 70 år.

Der er brug for en ny økonomisk politik, der er gennemsyret af både miljømæssig og social bæredygtighed.

Vi er nødt til at angribe en række meget forskellige onder samtidigt og koordineret. Kampen mod fattigdom kan ikke føres igennem til sejr, uden at det sker sammenhængende med en langt mere kraftfuld indsats mod klimaforandringer og miljøkatastrofer og mod den vanvittige ulighed inden for landene og mellem landene, hvor 60 multimilliardærer tjener lige så meget som resten af menneskeheden.

Der er brug for grundlæggende forandringer i vores måde at producere og forbruge på og i vores fordeling af resultaterne, hvis vore børns og børnebørns generationer skal have en chance for at leve i en nogenlunde harmonisk verden.

Klimaindsatsen er allermest påtrængende, hvis vi skal have chance for at stabilisere den globale opvarmning på højst 2 grader. Og hvis temperaturstigningen og de stadig mere ekstreme og ustabile vejrforhold får lov at accelerere, så vil det i de næste årtier udløse ukontrollerede folkevandringer. Store, tætbefolkede områder vil blive oversvømmet eller på anden måde ubeboelige, så hundredvis af millioner mennesker må flytte sig. Det vil udløse ny konflikter i en skala langt større end dét, vi har så vanskeligt ved at håndtere allerede nu. Og omkostningerne vil opløse alle de midler, vi skulle have brugt på at skabe en bedre tilværelse for verdens fattige.

Som formand for FN's Generalforsamling i 2015-16 har det derfor været min vigtigste opgave at skubbe på for hurtig handling i retning af de store mål, vi alle har forpligtet os til at realisere.

Forud for underskrivelsen af klimaaftalen i april 2016 indkaldte jeg derfor til et stort anlagt møde i New York med statsledere, erhvervsledere, finansfolk og civilsamfund til samtale om, hvordan vi her og nu sikrer politisk handling i de enkelte lande og gennem FN.

Der skal mobiliseres tusindvis af milliarder dollars til investering i vedvarende energikilder, energibesparelser, miljøvenlige byer og transportsystemer og ændringer i vores ressourcefråsende måde at producere og forbruge på. De fattigste lande klarer det ikke på egen hånd. Derfor skal de rige lande omsider leve op til deres løfter om bistand på mindst 0,7 % af BNI. Alle lande behøver bedre skatteindtægter for at finansiere det. Derfor er der brug for et langt stærkere internationalt samarbejde mod skatteflugt og skattesnyd – og bedre kapacitet og kompetence i de nationale skattesystemer.

Vigtigst er, at også private investorer investerer bæredygtigt. Derfor skal regeringerne ved regulering og skatteregler sikre gennemskuelige og stabile markedsvilkår, der understøtter grønne og bæredygtige investeringer. Regeringerne skal skabe de rammevilkår for virksomhederne og den finansielle verden, der gør det indlysende, at det at investere bæredygtigt

ikke bare er det bedste for menneskeheden og kloden i det lange perspektiv, men også det mest profitable for virksomhederne her og nu. Det kræver først, at mange udviklingslandes tilskud til olie –og benzinforbrug fjernes, og at der i alle lande via afgifter sikres en høj pris på kul og CO₂-udledning.

Men det er kun den nødvendige begyndelse. Vi skal gennemføre meget dybtgående forandringer i produktionsmetoder og forbrugsvaner, hvis vi skal sikre alle mennesker en anstændig tilværelse, stabilisere klima og miljø og standse rovdriften på klodens kapital.

Det kan gøres. Vi har viden og teknologi. Vi kan skaffe midlerne til den nødvendige investering. Men det kræver politiske ledere, der tænker mindst lige så meget på næste generation som på næste valg.

New York, maj 2016

Mogens Lykketoft
Formand for FN's Generalforsamling